

Halt.

Datum: 15 maart 2024

Betreft: reactie op het wetsvoorstel versterking rechtsbijstand zoals tijdens de consultatieronde beschikbaar is gesteld

Beste Ministerie van Justitie en Veiligheid,

Allereerst wil Halt laten weten het belang van rechtsbijstand te onderkennen. Wij zien in dat rechtsbijstand een belangrijk middel is om het recht op een eerlijk proces te waarborgen. In het licht van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) is het belangrijk dat er passende, leeftijdsadequate rechtsbijstand wordt verleend aan minderjarigen. Hoewel wij constateren dat er specifieke aandacht uitgaat naar minderjarigen in de toelichting op het wetsvoorstel, wordt verbetering gezien als het gaat om de aansluiting bij het IVRK en de dagelijkse (jeugd)praktijk. Graag lichten wij toe:

1. In de eerste plaats ontbreekt in het toelichtingskader de ontwikkeling rondom rechtsbijstand vanuit minderjarigenperspectief. In de zaken *Salduz v.s. Turkije* en *Panovits vs. Cyprus* heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) voor het eerst erkend dat jeugdige verdachten recht hebben op rechtsbijstand bij het politieverhoor en dat dit een fundamenteel onderdeel is van het recht op een eerlijk proces in het licht van art. 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Op 1 juni 2019 zijn de wettelijke bepalingen inzake het recht op rechtsbijstand specifiek voor minderjarigen verder aangescherpt door de implementatie van de EU-Richtlijn 2016/800 inzake procedurele waarborgen voor kinderen in strafprocedures. In Nederland ligt de EU-Richtlijn verankerd in artikel 489 lid 2 Wetboek van Strafvordering. Op basis van dit artikel is het uitgangspunt dat het in Nederland voor een minderjarige verdachte niet mogelijk is om af te wijken van het recht op rechtsbijstand, terwijl in zowel *Salduz* als de EU-Richtlijn 2016-800 een uitzondering is gemaakt voor lichte strafbare feiten.¹

Het feit dat de Nederlandse wetgever deze uitzondering vooralsnog niet heeft verankerd in de wetgeving, heeft in de praktijk geleid tot een nodeloos gejuridificeerd proces. Zo wacht een minderjarige verdachte van lichte delicten soms onnodig lang op een beschikbare raadsman op het politiebureau, hetgeen haaks staat op artikel 40 IVRK waarin wordt benadrukt dat zoveel mogelijk buitengerechtelijk moet worden afgedaan en vrijheidsbeneming moet worden voorkomen.

2. In de tweede plaats wordt in het toelichtingskader genoemd dat wanneer een minderjarige verdachte wordt uitgenodigd om te worden verhoord, de minderjarige automatisch een raadsman krijgt toegewezen. Het is aan de politie om de Raad voor Rechtsbijstand te informeren over het naderende verhoor, de Raad voor Rechtsbijstand wijst vervolgens een raadsman aan met jeugdpiketdienst. Daarbij is in artikel 489a1 lid 2 Wetboek van Strafvordering de mogelijkheid van afstand doen van deze

¹ Zie ook: evaluatierapport de politie-reprimande voor minderjarige first offenders van lichte feiten 2022.

rechtsbijstand uitgesloten. Zowel Halt als politie hebben vragen bij deze werkwijze (zie voor een inhoudelijke reactie van de politie de consultatiereactie van de politie). Immers, de voorgestelde werkwijze heeft gevolgen voor overtredingen binnen de scope van de politiereprimande. Dit geldt ook voor de overtredingen genoemd in het Besluit aanwijzing Halt-feiten. Een waarschuwing of de verwijzing naar een pedagogisch interventie kan ook passend zijn. Het is de vraag is of het toewijzen van een raadsman in alle gevallen écht nodig is. Denk aan overlastgevend gedrag op straat of het buiten de toegestane tijden afsteken van een lichte categorie vuurwerk.

Het evaluatierapport van de landelijke pilot politiereprimande voor minderjarigen (2022) laat ook zien dat met het oog op proportionaliteit af kan worden gezien van een inhoudelijk verhoor en daarmee van rechtsbijstand.² Immers, de regeling rondom rechtsbijstand zou niet in de weg moeten staan aan het buiten het strafrecht houden van minderjarige plegers van lichte strafbare feiten.

Daarnaast is het voorgestelde artikel 489a1 Wetboek van Strafvordering nadelig voor het lik-op-stukbeleid bij first offenders van een licht delict. In de huidige werkwijze van een uitgenodigde minderjarige verdachte, die verhoord wordt t.z. een misdrijf is er minimaal een week tussen de datum uitnodigen verhoor en het daadwerkelijke verhoor om de advocaat de gelegenheid te geven om contact te zoeken met de minderjarige verdachte vóór het verhoor. In de politiepraktijk duurt het langer dan een week omdat er een geschikte datum en tijd met de advocaat moet worden afgesproken om het verhoor te kunnen laten plaatsvinden. Het effect van een lik-op-stuk wordt daarmee teniet gedaan. Zie ook de consultatiereactie van de politie.

In dit licht bezien zouden we de mogelijkheid van het afstand doen van rechtsbijstand bij deze lichte delicten van toepassing willen laten zijn (art 489a1 lid 2 Wetboek van Strafvordering komt dan feitelijk te vervallen). In een AMvB zouden nadere richtlijnen kunnen worden gegeven. In deze AMvB is het wenselijk om terug te laten komen in welke situaties en onder welke voorwaarden afstand gedaan kan worden van rechtsbijstand. Daarmee wordt het belang van het kind en de (proportionele) rechtsbescherming van minderjarige verdachten gewaarborgd.

3. In de derde plaats wil Halt aandacht vragen voor de Halt-mandaatmisdrijven.³ Vanwege het uitgangspunt dat Halt is voor de lichte strafbare feiten, staat het ook voor de Halt-mandaatmisdrijven in verhouding tot de efficiënte afhandeling om van rechtsbijstand af te zien, mits de minderjarige en diens ouders hiermee akkoord is. Denk aan een 15-jarige, first offender die een simpele winkeldiefstal begaat door een chocoladereep zonder betaling mee te nemen uit de supermarkt. Zowel minderjarige als ouders gaan direct akkoord met Halt. De vraag is of- mede in het kader van efficiency- het nodig is om een raadsman toe te wijzen. Deze gesprekken worden op dit moment binnen de jeugdstrafrechtsketen op landelijk niveau gevoerd. Opmerking verdient dat het in het geval de Halt-interventie negatief wordt afgerond, het ons inziens wél van belang is om een raadsman toe te wijzen om de minderjarige te

² Evaluatierapport de politie-reprimande voor minderjarige first offenders van lichte feiten 2022, par. 5.4.

³ Art. 1 Besluit aanwijzing Halt-feiten.

informereren over het justitiële vervolg. Bij een negatieve afronding dreigt immers een alsnog strafrechtelijke afdoening met alle gevolgen voor de minderjarige van dien. Het is daarom passend om dan wel rechtsbijstand beschikbaar te hebben.

4. In de vierde en laatste plaats willen wij aandacht vragen voor de samenwerking op ZSM. De toekomstvisie van ZSM is de komende tijd landelijk onderwerp van gesprek. Er is immers al geruime tijd sprake van overbelasting van het strafrechtssysteem, in het bijzonder bij politie, OM en ZM. Daardoor worden veel verdachten niet begrensd en veel slachtoffers niet geholpen. Binnen de VVE ZSM wordt de urgentie ervaren om te komen tot werkwijzen waardoor er meer strafzaken met een voor verdachten en slachtoffers relevante interventie worden afgedaan en tegelijkertijd het systeem minder wordt belast. In het licht hiervan zouden wij het programma intensivering rechtsbijstand dan ook willen laten terugkomen tijdens de gesprekken over de toekomstvisie.

5. Tot slot zouden wij graag zien dat de jeugdstrafrechtsketen betrokken wordt bij de ketenbrede ontwikkelingen rondom rechtsbijstand. Wij vinden het wenselijk dat ook de jeugdstrafrechtsketen op de hoogte gehouden wordt van het vervolg van de ontwikkelingen van dit wetsvoorstel.

Ervan uitgaande u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd,

Janet ten Hoope
Directeur-bestuurder
Stichting Halt